

Good Practices on Wisdom Cultivation from Behavioral Science and Social Science Research and Innovation to Utilization for Society

Ungsinun Intarakamhang¹, Poom Moolsilpa², Kanchana Patrawiwat³,
Saichol Panyachit⁴, Anchalee Srikolchan⁴, Pitchada Prasittichok³, Piya Boochoa⁵,
Sutadsanai Khomthida⁶, and Sangdao Duenjam⁷

Received: April 29, 2024 Revised: December 12, 2024 Accepted: December 31, 2024

Abstract

This qualitative research aims to study best practices in cultivating knowledge from research and innovations in the behavioral and social sciences for societal benefit through the process of lesson learning. It involves a case study of a team of researchers from the behavioral science and social science departments at Srinakharinwirot University, who have outstanding achievements and have been conducting ongoing research. Data were collected through two focus groups: one group of 12 researchers with experience in conducting socially beneficial research, and the other group consisting of 8 personnel from government agencies who have applied research and innovations. The content analysis revealed the following: 1) Best practices for creating valuable and socially beneficial research and innovations include: 1.1) Motivation driven by research design and external funding sources. 1.2) Key mechanisms such as teamwork and local networks. 2) Best practices for applying research and innovations for societal benefit or dissemination include: 2.1) Driving mechanisms such as content, community leaders/target groups, and communication. 2.2) Changing mindsets or behaviors. 3) Development towards sustainability includes: 3.1) Driving through the creation of practical policies. 3.2) Integrating research and innovations into the routine work or daily lives of beneficiaries while expanding the beneficiary group. 3.3) Having an easy-to-use and accessible system. 3.4) Creating networks of community leaders.

Keywords: Behavioral science and social science innovation, extracting lessons, cultivating wisdom, social utilization

¹ Associate Professor at Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

² Associate Professor at Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

³ Assistant Professor at Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, E-mail: kanchanapa@g.swu.ac.th

⁴ Assistant Professor at Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

⁵ Instructor at Innovative Learning Center, Srinakharinwirot University

⁶ Chief of Data Management and Research Translation at Strategic Wisdom and Research Institute, Srinakharinwirot University

⁷ Educator at Strategic Wisdom and Research Institute, Srinakharinwirot University

แนวปฏิบัติที่ดีในการปลูกปัญญาจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม ทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์สู่การใช้ประโยชน์เพื่อสังคม

อังคินันท์ อินทรกำแหง¹, ภูมิ มุลศิลป์², กาญจนา ภัทราวิวัฒน์³, สายชล ปัญญชิต⁴, อัษฎลี ศรีกลชาญ⁴,
พิชชาดา ประสิทธิโชค³, ปิยะ บุษ⁵, สุทัศน์ย์น ขอมธิดา⁶, และ แสงดาว เตือนแจ่ม⁷

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการปลูกปัญญาจากผลงานวิจัยและนวัตกรรมทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์สู่การใช้ประโยชน์เพื่อสังคม ด้วยกระบวนการถอดบทเรียน จากการศึกษาเฉพาะกรณีของทีมนักวิจัยสาขาพฤติกรรมศาสตร์และสาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มีผลงานเด่นและทำวิจัยต่อเนื่อง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิจัยที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยที่ก่อประโยชน์ต่อสังคม 12 ราย และบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐที่นำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ 8 ราย ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบว่า 1) แนวปฏิบัติที่ดีในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์เพื่อสังคม คือ 1.1) แรงผลักดันที่เกิดจากการออกแบบงานวิจัยและแหล่งทุนภายนอก 1.2) กลไกสำคัญ ได้แก่ ทีมงานและเครือข่ายในพื้นที่ 2) แนวปฏิบัติที่ดีในการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์หรือถ่ายทอดสู่สังคม คือ 2.1) กลไกการขับเคลื่อน ได้แก่ เนื้อหา แก่นนำชุมชน/กลุ่มเป้าหมาย และการสื่อสาร 2.2) การเปลี่ยนวิธีคิดหรือพฤติกรรม และ 3) พัฒนาให้เกิดความยั่งยืน คือ 3.1) ขับเคลื่อนด้วยการสร้างนโยบายเชิงปฏิบัติ 3.2) บูรณาผลงานวิจัยและนวัตกรรมให้เข้ากับงานประจำหรือชีวิตประจำวันของผู้รับบริการ พร้อมทั้งขยายกลุ่มผู้รับบริการให้กว้างขึ้น 3.3) มีระบบการใช้งานที่ง่าย เข้าถึงได้ง่าย และ 3.4) การสร้างเครือข่ายแกนนำในชุมชน

คำสำคัญ: นวัตกรรมทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, การถอดบทเรียน, การปลูกปัญญา, การใช้ประโยชน์เพื่อสังคม

¹ รองศาสตราจารย์ ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² รองศาสตราจารย์ ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁵ อาจารย์ประจำสำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁶ หัวหน้าฝ่ายบริหารจัดการข้อมูลและเผยแพร่ผลงานวิจัย สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁷ นักวิชาการศึกษา สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) มีกลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยส่งเสริมให้ภาคส่วนต่าง ๆ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ และพื้นที่สร้างสรรค์ที่มีคุณภาพมีสาระที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม ครอบคลุมทุกพื้นที่ เข้าถึงได้ง่าย เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและแสดงศักยภาพอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างค่านิยมและพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Office of the National Economic and Social Development Council, 2022) และแผนการปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ มีการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อ “ร่วม” พัฒนาชุมชนและสังคมการเรียนรู้ ด้วยการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองและการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรองรับการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต โดยมีข้อเสนอว่าด้วยบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองและการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และบูรณาการการดำเนินการระหว่างหน่วยงานเป็นเป้าหมายเร่งด่วน (Independent Committee for Education Reform, Office of the Education Council, 2021) ดังนั้น กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้มีการจัดกลุ่มสถาบันการอุดมศึกษาเชิงยุทธศาสตร์ โดยมีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจัดอยู่ในกลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ (Area based and community engagement) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ในระดับท้องถิ่น ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชน ชุมชน และสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจึงได้ประกาศเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัยว่าเป็น “มหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้ เพื่อสังคม (Learning university for society)” (Srinakharinwirot University, 2021)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีวัตถุประสงค์ในการสร้างองค์ความรู้ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดปัญญา เพื่อพัฒนาสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติและมีคุณภาพ มีพันธกิจต่อสังคมในการจัดการศึกษา ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการและทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม รวมถึงการสืบสานภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ภายใต้ปรัชญา “การศึกษาคือความเจริญงอกงาม” หรือ “Education is Growth” (Srinakharinwirot University, 2021) และสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดปัญญาเพื่อการบริหารวิชาการและพัฒนาสังคม ดังวิสัยทัศน์ “ยกระดับกำลังคนด้านวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และจิตวิทยาประยุกต์เพื่อแก้ปัญหาท้าทายสังคม” (Behavioral Science Research Institute, 2021, 2023) เช่นเดียวกับคณะสังคมศาสตร์ที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ “คณะสังคมศาสตร์มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นองค์กรที่ก้าวทันความเปลี่ยนแปลง นำความรู้พัฒนาสังคม” ผ่านยุทธศาสตร์การเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีเป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการนำความรู้ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ไปใช้พัฒนาชุมชนและสังคม และพันธกิจด้านการบูรณาการองค์ความรู้เพื่อรับใช้สังคมร่วมกับเครือข่ายภายในและภายนอก (Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, 2023)

ที่ผ่านมาประเทศไทยมีผลงานวิจัยและนวัตกรรมจำนวนมากที่ยังไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ ด้วยสาเหตุจากการขาดความเชื่อมโยงการบริหารจัดการงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพระหว่างภาครัฐ เอกชนและสถาบันอุดมศึกษา การ

ลงทุนวิจัยที่กระจุกกระจายเป็นโครงการย่อยของหลายหน่วยงาน การขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัยที่สำคัญ การขาดแคลนบุคลากรระดับนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญประสบการณ์สูง ตลอดจนการขาดแคลนความรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการยกระดับขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 จึงเป็นกฎหมายที่สนับสนุนให้ผู้รับทุนหรือนักวิจัยสามารถเป็นเจ้าของผลงานวิจัยที่ได้รับทุนจากหน่วยงานของรัฐ เพื่อนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์หรือสาธารณประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น รวมถึงยังช่วยยกระดับของงานวิจัยในสถาบันวิจัยและมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยเพิ่มแรงจูงใจให้สถาบันวิจัยและนักวิจัยผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพตอบโจทย์ความต้องการของภาคการผลิตและบริการ ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานที่เป็นเจ้าของผลงานวิจัย หน่วยงานที่ต้องการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย และหน่วยงานให้ทุนและจัดสรรงบประมาณวิจัย ต้องดำเนินการขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้มีกระบวนการหรือกลไกในการส่งเสริม/หนุนเสริมและติดตามให้หน่วยงานที่รับทุนสามารถผลักดันให้งานวิจัยเกิดการใช้ประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพ (Royal Thai Government Gazette, 2021)

จากนโยบายการปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ คือการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อร่วมพัฒนาชุมชนและสังคมการเรียนรู้ รวมถึงเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้เพื่อสังคม และจุดเน้นทางยุทธศาสตร์ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาท้าทายของสังคม และคณะสังคมศาสตร์ที่มุ่งสู่การเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมการนำความรู้ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ไปใช้พัฒนาชุมชนและสังคม สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานปลูกปัญญา (สายสังคมศาสตร์) ทำการถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีจากผลงานวิจัยและนวัตกรรมทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อนำไปส่งเสริมการปลูกปัญญา ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดปัญญา รวมถึงการสืบสานภูมิปัญญา ภายใต้ปรัชญาการศึกษาคือความเจริญงอกงาม ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และเป็นการขยายผลการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ ไปสู่การใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมการเรียนรู้ ตามเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้เพื่อสังคม บนฐานคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการปลูกปัญญาจากผลงานวิจัยและนวัตกรรมทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ สู่การใช้ประโยชน์เพื่อสังคม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสังคมตามเป้าหมาย SDGs เพื่อนำไปสู่การตั้งประเด็นปัญหาการวิจัย และศึกษากระบวนการถอดบทเรียนเพื่อปลูกปัญญาเพื่อนำมาออกแบบวิธีการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสังคมตามเป้าหมาย SDGs องค์การสหประชาชาติได้เสนอแนวคิดใหม่ในการพัฒนาโลกในปี ค.ศ. 2015 โดยมีข้อกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการ เรียกว่า

Sustainable Development Goals หรือ SDGs การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องสร้างความสมดุลระหว่าง สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการส่งเสริมและเชื่อมโยงปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เข้าด้วยกัน โดยเรียกว่า “5P” (The 5 P’s of sustainable development) ได้แก่ (1) การพัฒนาคน (People) ด้วยการเติมเต็มศักยภาพของคนให้มีความเท่าเทียมกัน (2) สิ่งแวดล้อม (Planet) ด้วยการปกป้องโลกจากการเสื่อมสลาย (3) ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Prosperity) ด้วยการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ (4) การสร้างสังคมสันติและยุติธรรม (Peace) ด้วยการส่งเสริมให้เกิดสันติภาพที่ปราศจากความกลัวและความรุนแรง และ (5) หุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ด้วยการสร้างความเป็นหุ้นส่วนแห่งการพัฒนาให้เข้มแข็งและเป็นปึกแผ่น โดยส่งเสริมให้ทุกประเทศ และประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนา (Pinichphuwadon et al., 2016)

สำหรับประเทศไทยรัฐบาลได้นำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 และแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) มีกลไกการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ โดยเน้นการทำงานร่วมกันในภาคประชารัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม นอกจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติเพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ โดยหนึ่งในผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในภาพรวมของประเทศภายในปี 2579 คือ สังคมไทยมีความมั่นคงและมีภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งมีความยั่งยืน ดังนั้น ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) จึงมุ่งใช้งานวิจัยและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Subcommittee on Research and Innovation Policy and Strategy, National Research and Innovation Policy Council, 2017)

กระบวนการถอดบทเรียนเพื่อปลูกปัญญา เป็นการทบทวน สรุปประสบการณ์ สกัดความรู้จากการทำวิจัยที่อยู่ในตัวคน (Tacit knowledge) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยกระบวนการที่หลากหลายทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลว เพื่อสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงานในการทำวิจัยในศาสตร์ทางด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วม และสร้างสรรค์ แล้วนำมาเขียนรายงาน เกิดเป็นองค์ความรู้หรือชุดความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัย ผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถเผยแพร่เพื่อศึกษาเรียนรู้ต่อไปได้ (Chelong & Jeawkok, 2020; Rhodes & Dawson, 2013) สิ่งสำคัญของกระบวนการถอดบทเรียนเพื่อปลูกปัญญา คือ ทำให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการถอดบทเรียนเพื่อปลูกปัญญาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมการประชุมระดมความคิดอย่างเป็นระบบ มีการใช้ทักษะที่หลากหลาย เช่น ทักษะการตั้งคำถาม ทรงแปลง ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ความสามารถในการคิดเชิงระบบ ทักษะการสุนทรียสนทนา ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ทักษะการทบทวนทบทวนผู้อำนวย (Facilitator) ที่ดี ส่งผลต่อปลูกปัญญา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่จะค่อนข้างถาวร (Suwamong, 2022)

กระบวนการถอดบทเรียนเพื่อปลูกปัญญาดำเนินงานตาม 4 ขั้นตอน (Ongcharoen, 2017) ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการถอดบทเรียน ได้แก่ สร้างทีมงานถอดบทเรียนเพื่อปลูกปัญญาที่มีความรู้ความสามารถ กำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมงาน ได้แก่ หัวหน้าทีมหรือผู้เอื้อ ผู้อำนวยการกระบวนการ ผู้จัดบันทึก ผู้ประสานงาน ทำการรวบรวมและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบทเรียนที่จะถอด เพื่อใช้เป็นกรอบความคิด และร่างแนวคำถามที่เน้นในเรื่อง What Why How to รวมถึงวิเคราะห์ วางแผน จัดทำแผนภูมิโครงสร้างกระบวนการถอดบทเรียน และปฏิทินการถอดบทเรียน

2) ขั้นดำเนินการถอดบทเรียน เพื่อสกัดความรู้จากผู้ร่วมถอดบทเรียน ใช้วิธีการถอดบทเรียนเพื่อปลูกปัญญาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น ใช้เทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3) ขั้นเขียนรายงานการถอดบทเรียน ตามรูปแบบการถอดบทเรียน ดังนี้ ความเป็นมาของกิจกรรมที่จะถอดบทเรียน วัตถุประสงค์ของการถอดบทเรียน เนื้อหา เช่น ประสพการณ์จากวิธีการปฏิบัติงานจริงของผู้ร่วมถอดบทเรียน ข้อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น ปัญหาอุปสรรค และประเมินความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานที่ผ่านมา เป็นต้น

4) ขั้นติดตามการนำบทเรียนไปใช้ประโยชน์ ในขั้นตอนนี้ให้ความสำคัญกับการนำบทเรียนที่เรียนรู้จากการปฏิบัติงานไปใช้ประโยชน์เพื่อให้การปฏิบัติงานต่อไปมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

การดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัยและผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้กระบวนการถอดบทเรียนเพื่อปลูกปัญญาทั้ง 4 ขั้นตอน (Ongcharoen, 2017) ตามกระบวนการทัศน์การวิจัยแบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ที่ใช้แบบแผนการวิจัยการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study approach) โดยมีกลุ่มคนเป็นกรณีศึกษา ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม 1 กลุ่มที่นักวิจัยสาขาพฤติกรรมศาสตร์และสาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มีผลงานเด่นและทำวิจัยต่อเนื่อง เป็นผู้มีความรู้และมีประสบการณ์ในการทำวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม จำนวน 12 ราย (A1-A12) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ 1) มีการดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี พ.ศ. 2561-2566 2) มีผลงานเป็นที่เชิงประจักษ์หรือมีการอ้างอิงในสาขาสังคมศาสตร์และสาขาพฤติกรรมศาสตร์ หรืออาจารย์มี H-Index ใน Google Scholar หรือใน SCOPUS มากกว่า 5 3) มีผลผลิตจากการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรมทั้งในเฉพาะพื้นที่และระดับนโยบาย 4) ผลงานเคยได้รับรางวัลระดับชาติขึ้นไปอย่างน้อย 1 เรื่อง หรือ 5) ผลงานวิจัยและนวัตกรรมมีความสอดคล้องกับ SDG และ กลุ่ม 2 ผู้ให้ข้อมูลสนับสนุนที่เป็นบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐที่นำผลงานวิจัยและนวัตกรรมของนักวิจัยกลุ่ม 1 ไปใช้ประโยชน์ จำนวน 8 ราย (B1-B8) โดยเน้นการศึกษาประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลโดยตรง และเน้นการให้ความหมายผ่านมุมมองของผู้ให้ข้อมูลในมิติต่าง ๆ งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีแบบเน้นสาระภายนอก (Instrumental case study) เนื่องจากเป็นการเลือกกรณีศึกษาที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้สนับสนุนข้อสรุป เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ครบทุกประเด็นอย่างลึกซึ้ง ส่วนรูปแบบของการวิจัยแบบศึกษาเฉพาะกรณี ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบพรรณนา (Descriptive) ร่วมกับแบบมุ่งหาคำอธิบาย (Explanatory)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ โดยใช้การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ในสภาพจริง ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร และเว็บไซต์ โดยทำการสนทนากับกลุ่ม 1 ในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2566 และกลุ่ม 2 ในวันที่ 24 มกราคม 2567 เครื่องมือในการสนทนากลุ่มใช้แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง ตัวอย่างเช่น 1) ท่านมีการดำเนินการ/กลวิธี/กลไกการขับเคลื่อน ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่ใช้ประโยชน์เพื่อสังคมให้มีคุณค่าสูงได้อย่างไร 2) ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่ใช้ประโยชน์เพื่อสังคมให้มีคุณค่าสูง คือใครหรือหน่วยงานใด ด้วยวิธีการแบบใด 3) ท่านมีกลไกการขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์อย่างไร 4) ท่านมีแนวปฏิบัติที่ดีหรือปัจจัยความสำเร็จในการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะหรือการเปลี่ยนวิธีคิด หรือนำไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างไร หรือด้วยวิธีการใด 5) แนวทางการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ด้วยงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสังคม ควรมีอะไรบ้าง

การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล ผู้วิจัยคำนึงถึงคุณภาพหรือความถูกต้องตรงประเด็นของข้อมูล โดยใช้เกณฑ์ประเมินคุณภาพของข้อมูลเชิงคุณภาพคือ ความถูกต้อง/เชื่อถือได้ (Trustworthiness) โดยใช้เกณฑ์ประเมินความวางใจ (Credibility) และการรับรองความถูกต้อง (Confirmability) ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้านข้อมูล (Data triangulation) โดยตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากหลายแหล่งด้วยการสัมภาษณ์คนต่างกลุ่ม ต่างสถานะในเรื่องเดียวกัน และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต่างวิธี (Methodological triangulation) (Naiyapat, 2008; Patton, 2002)

การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ประยุกต์ใช้หลักการการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามแนวทางของ Miles and Huberman (1994) ซึ่งมีกระบวนการหลัก 3 ขั้นตอน คือ

1) การจัดระเบียบข้อมูล (Data organizing) ประกอบด้วยการจัดระเบียบด้านกายภาพของข้อมูลและด้านเนื้อหาของข้อมูล (Podhisita, 2021) สำหรับการจัดระเบียบด้านกายภาพของข้อมูล ผู้วิจัยถอดเทปบันทึกเสียงแบบคำต่อคำ (Verbatim) จากนั้นจึงจัดเก็บและสำรองไฟล์ข้อมูลไว้ในที่ปลอดภัย สำหรับการจัดระเบียบด้านเนื้อหาของข้อมูลหรือการลดทอนข้อมูล (Data reduction) คือการให้รหัสกับข้อความ (Coding) ประกอบด้วยการให้รหัสแบบนิรนัย (Deductive coding) คือการที่ผู้วิจัยได้กำหนดสร้างรหัสไว้ล่วงหน้าตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการให้รหัสแบบอุปนัย (Inductive coding) คือการที่ผู้วิจัยสร้างรหัสขึ้นจากข้อความที่เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการตอบคำถามการวิจัย ผู้วิจัยทำการให้รหัสข้อมูลเป็นรายกรณี จากนั้นจึงรวบรวมรหัสจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนไว้ในตารางเดียวกัน (Code book)

2) การสร้างรหัส และการเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของข้อมูล (Coding and finding relation) ด้วยการจัดกลุ่มรหัสที่มีความสัมพันธ์กันหรือสอดคล้องกันไว้ด้วยกัน โดยพิจารณาจากความหมายของรหัสที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน จัดเป็นประเด็นหลัก (Categories) และประเด็นย่อย (Sub-categories) จากนั้นจึงใช้วิธีการพรรณนาข้อค้นพบแยกย่อยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประเด็น และรหัส

3) การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and verification) โดยใช้รหัสเป็นเครื่องมือในการหาข้อสรุปว่ามีกรณีที่แสดงข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน หรือต่างกันเพื่อหาข้อสรุปที่ได้มาจากภาพรวมส่วนใหญ่ของกรณีศึกษาที่เห็นตรงกัน

การพิทักษ์สิทธิของผู้ร่วมวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ผ่านสถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย และการวิจัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เลขที่ SWUEC-662225 ลงวันที่ 3 มีนาคม 2567 รวมทั้งตระหนักและให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิของแหล่งข้อมูล เพื่อรักษาจรรยาบรรณอย่างเคร่งครัด

ผลการวิจัย

ผลการถอดบทเรียนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก 1) แนวปฏิบัติที่ดีในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์เพื่อสังคม 2) แนวปฏิบัติที่ดีในการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์หรือถ่ายทอดสู่สังคม และ 3) ข้อเสนอการพัฒนาผลงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสังคมให้เกิดความยั่งยืน ดังนี้

ประเด็นที่ 1 แนวปฏิบัติที่ดีในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์เพื่อสังคม

ผลการวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์เพื่อสังคม ประกอบด้วย

1.1 แรงผลักดันการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่ใช้ประโยชน์เพื่อสังคม ประกอบด้วย

1) แรงผลักดันที่เกิดจากการออกแบบวิจัยด้วยตนเอง เริ่มตั้งต้นมาจากความสนใจของนักวิจัย ประกอบกับการมีทีมงานที่มีศักยภาพในการสนับสนุนให้การทำงานวิจัยเรื่องนั้น ๆ ประสบความสำเร็จ ดังผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งได้กล่าวว่าแรงผลักดันของการทำงานวิจัยจนได้รับรางวัลนี้ เกิดจากการมีลูกศิษย์ที่มีความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษา จึงได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงประเด็นปัญหา แนวทางการออกแบบกระบวนการวิจัย การลงพื้นที่ และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น

2) แรงผลักดันจากแหล่งทุนภายนอก คือ การให้การสนับสนุนจากแหล่งทุนสนับสนุนต่าง ๆ เป็นความท้าทายสำหรับคณะนักวิจัยที่ต้องวิเคราะห์โจทย์วิจัยได้อย่างแตกฉาน ตอบโจทย์ต่อแหล่งทุนสนับสนุน ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายหรือเป็นปัญหาของคนกลุ่มใหญ่ การสร้างความน่าสนใจและความโดดเด่น ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะเลือกพัฒนาหัวข้อที่เป็นสถานการณ์น่าสนใจในปัจจุบัน มองหาโอกาสหรือกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ รวมถึงการนำเสนอด้วยหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือ และการสร้างกระบวนการที่ช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงและนำไปใช้ได้จริง ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนคือประสบการณ์และมุมมองจากผู้ที่มีประสบการณ์สูงของหัวหน้าและทีมงานวิจัย ดังตัวอย่าง

“มีนิสิตกลุ่มหนึ่งที่เขาเรียนวิจัยเกี่ยวกับปัญญาเอก อาจารย์ก็เลยมองหาว่าจะทำให้มีสติปัญญาเอก learning ประสบการณ์จากการทำวิจัย ก็เลยคิดว่าเดี่ยวเรามาตั้งกลุ่มการทำวิจัยกันดีกว่า แล้ว

ตอนนั้นก็มีการให้โจทย์มาจากแหล่งทุน ซึ่งเป็นหัวข้อกว้างมาก ก็เลยมาร่วมกันคิดประเด็นปัญหา” (ผู้ให้ข้อมูล A1)

“เราต้องสร้าง Intervention ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และทุกครั้งที่เรากลับแบบ เราจะนึกถึงในมุมมองใหม่ ๆ หรือกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ มันจะทำให้เราดูโดดเด่น น่าสนใจครับ” (ผู้ให้ข้อมูล A8)

“ถ้าใช้ประสบการณ์เดิมจะทำให้ต่อยอดได้เร็ว ไม่ต้องไปเริ่มต้นใหม่” (ผู้ให้ข้อมูล A4)

1.2 กลไกสำคัญในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์เพื่อสังคม ผู้ที่มีบทบาทที่เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันหรือสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรม ประกอบด้วย

1) ทีมงาน โดยเฉพาะหัวหน้าทีมที่เป็นผู้ดูแลในภาพรวมและบริหารจัดการให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นสอดคล้องกับเป้าหมาย และคณะผู้ร่วมวิจัยที่มีความหลากหลาย และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาช่วยสนับสนุน ดังคำกล่าว

“ต้องดึงทีมงานที่หลากหลาย เราต้องดูว่าคนนี้เก่งเรื่องอะไร เขาช่วยส่วนไหนได้” (ผู้ให้ข้อมูล A3)

“ชวนให้เขาเข้ามาช่วยกันเปิดประสบการณ์ร่วมกัน แลกเปลี่ยนกันก่อนเพราะว่าความสนใจที่คล้าย ๆ กัน จะทำให้เราทำงานได้ง่าย บางคนก็ทำงานด้านนี้อยู่แล้วก็ยิ่งง่าย” (ผู้ให้ข้อมูล A2)

2) เครือข่ายในพื้นที่ ที่เป็นผู้นำชุมชนคนในพื้นที่ ได้แก่ มีบทบาทเชื่อมประสานระหว่างทีมวิจัยและหน่วยงานหรือผู้คนในพื้นที่ ช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงานวิจัยในการเผยแพร่ผลงานและผลักดันให้เกิดการนำผลลัพธ์ไปใช้งาน ยิ่งผู้ใช้งานได้มีส่วนร่วมในการคิด ออกแบบ ทดลองใช้ เห็นถึงประโยชน์จริงยิ่งทำให้งานวิจัยถูกผลักดันไปใช้ในพื้นที่ได้ง่ายขึ้น ดังคำกล่าว

“ถ้าผู้ใช้เขาได้มีส่วนร่วม เขาได้เห็นว่าประโยชน์จริง เราคุยกัน จับมือกัน พัฒนาไปด้วยกันย่อมทำให้เกิดการใช้งานจริงได้” (ผู้ให้ข้อมูล A4)

“การที่มีเครือข่ายประจำหัวเมืองที่เป็นคนในพื้นที่ ที่เค้ารู้จักคนจำนวนมาก ก็จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงานวิจัย เป็นกระบอกเสียงเผยแพร่และผลักดันให้เค้านำไปใช้งาน” (ผู้ให้ข้อมูล A5)

“ตอนที่เรากลับแบบทีม หนึ่งในทีมเราจะเป็นอาจารย์ที่สอนจิตวิทยาแนะแนว ก็จะมีลูกศิษย์ ซึ่งเขาก็จะเห็นคุณค่าของการมีไคดไลน์ตัวนี้ในการนำไปใช้ต่อ ซึ่งก่อนจะนำไปใช้ก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วมก่อน เพราะฉะนั้นก็เลยคิดว่าการมีต้นทุนด้านเครือข่าย คนที่จะเอากับเราด้วย คนที่มีความเชื่อหรือความคิดที่สอดคล้อง เขาก็จะบอกต่อและประสานในพื้นที่ให้” (ผู้ให้ข้อมูล A10)

ประเด็นที่ 2 แนวปฏิบัติที่ดีในการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์หรือถ่ายทอดสู่สังคม

ผลการวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีในการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์หรือถ่ายทอดสู่สังคม ประกอบด้วย

2.1 กลไกการขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย

1) กลไกด้านเนื้อหา เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของเป้าหมายมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการใช้งานวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้รับเนื้อหาที่มีความต้องการอยากรู้หรือประสบกับปัญหานั้น เช่น มี

ปัญหาด้านสุขภาพ มีความจำเป็นต้องดูแลสุขภาพคนในครอบครัว กลุ่มเหล่านี้มักให้ความสนใจเป็นอย่างดีและมักนำไปประยุกต์ใช้จริง ดังตัวอย่าง

“คิดว่าตัวเนื้อหา Content ต้องมีความน่าสนใจ ถ้ามันตรง Need เขา มันจะสนุก หรือมี Influencer ที่เขาชอบ มันจะประทับใจ” (ผู้ให้ข้อมูล B2)

2) กลไกด้านแกนนำชุมชน/กลุ่มเป้าหมาย กลไกในการขับเคลื่อนในชุมชน คือ แกนนำ หรือ Moderator ทำหน้าที่เชื่อมโยงงานวิจัยสู่ผู้รับบริการหรือนำผลงานวิจัยไปเผยแพร่ ควรมีคุณสมบัติสำคัญคือ เป็นคนที่มีความรู้ น่าเชื่อถือ เป็นที่รู้จักของผู้รับบริการ การมีแกนนำที่ใส่ใจช่วยทำให้การใช้ผลการวิจัยทำได้อย่างต่อเนื่องและเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ดี รวมถึงกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มคนที่ใช้งานวิจัยที่นักวิจัยต้องทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย นักวิจัยหรือผู้ที่นำไปใช้ในชุมชน ต้องรู้จักบริบทของพื้นที่ เรียนรู้กลุ่มเป้าหมาย ดังเช่น ประเมินความรอบรู้/ความรู้ของกลุ่มเป้าหมายก่อนจัดกิจกรรมต่าง ๆ หากยังไม่มีความพร้อมในเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ผู้จัดกิจกรรมควรเลือกแนวทางการกระตุ้น สร้างความสนใจ คือต้องทำให้เกิด ทศนคติ (Attitude) และทำให้เกิดความตระหนักรู้ (Awareness) ก่อน

“หัวใจสำคัญคือตัว Moderator คือตัวคณะทำงานนะครับ ยิ่ง Moderator เป็นคนที่ใส่ใจ ได้รับการยอมรับในกลุ่ม Moderator คนนั้นเนี่ยจะยิ่งกระตุ้นให้คนในกลุ่มทำได้” (ผู้ให้ข้อมูล B1)

“ตัว Attitude กับตัว Awareness ผมว่ามันต้องมึนนะ คือ Awareness มันขึ้นอยู่กับความรู้สึอนะ” (ผู้ให้ข้อมูล B7)

“เขาให้ Feedback กลับมา บางทีกลุ่มวิทยากรในนั้น เขาไม่รู้จักรนะ คนนี้เป็นใคร เราก็ค่อยทำความเข้าใจเขาฟัง คิดว่าถ้าจะเป็นสื่อเนี่ยบางทีมันเป็นเรื่องรับรู้ในช่วงวัยคะ เป็นสื่อที่เมตต์กับการรับรู้ของเขานะคะ ด้วยความเขามีคนต้นแบบ สื่อต้นแบบในใจ” (ผู้ให้ข้อมูล B4)

3) กลไกด้านการสื่อสาร องค์ประกอบด้านการสื่อสารที่สำคัญคือ ช่องทางการสื่อสารควรสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ดังเช่น กลุ่มประชาชนในชนบท ผู้สูงอายุ ยังไม่มีความชำนาญในการใช้งานสมาร์ทโฟน การสื่อสารผ่านช่องทางเสียงตามสาย สื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านคนกลางที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างผลงานวิจัยกับผู้ใช้งาน ที่เรียกว่า “หุ้นส่วน (Partner)” หรือการนัดหมายเผยแพร่ข้อมูลผ่านกิจกรรมของชุมชนต่าง ๆ จึงเป็นช่องทางที่เหมาะสม นอกจากนี้ในการนำเสนอข้อมูลสู่ผู้รับควรคำนึงถึงกลยุทธ์ในการดึงดูดความสนใจร่วมด้วย เช่น การใช้ประโยคที่ดึงดูด การแบ่งข้อมูลออกเป็นตอนย่อย แต่ละตอนมีการสื่อสารเชิญชวนให้ติดตามตอนต่อไป หรือมีการใช้ ผู้นำกระแส (Influencer) สื่อสารผ่านช่องทางที่เป็นที่นิยมของกลุ่มวัยรุ่น การใช้ดารารหรือคนดังมาเชิญชวน เป็นต้น

“สิ่งหนึ่งที่ตัวเองได้เรียนรู้คือ เขาต้องมี Partner ค่ะ ตรงนี้คือการสร้างกลุ่มแกนนำขึ้นมาในชุมชน ก่อน แล้วเขาจะเป็นโหนดหนึ่งที่เขาจะเลือกกลุ่มที่พร้อมจะเข้ามาเรียนรู้ก่อน เขาก็จะคุยกันภาษาของเขาด้วยอะคะ แล้วเราก็จะเข้ามา Focus group กับ partner กับกลุ่มที่เป็น Head ไม่ต้องไปกับทุกคน ไม่งั้นก็จะไม่มีกำลังมากพอคะ” (ผู้ให้ข้อมูล B8)

“แม้เขาจะยังไม่ป่วยแต่ถ้ามีสื่ออะไรบางอย่างที่กระตุ้นอารมณ์ให้มันสนใจ จะดีมากเลย ทีนี้เราจะทำอย่างไรให้หัวเรื่องของเรานั้นกระตุ้นให้เขาสนใจและอินกับเรื่องที่เขาสงสัย อันนี้ก็เป็นโจทย์อันหนึ่งเหมือนโฆษณาบางเรื่องพอนักครีเอทีฟเตอร์เขาออกแบบ แล้วมันอู๋อู๋ อยากเข้าไปดู อยากเข้าไปสนใจเลย” (ผู้ให้ข้อมูล B3)

2.2) การนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ในการเปลี่ยนวิธีคิดหรือพฤติกรรม ทำให้เกิดผลลัพธ์ในด้านการปรับเปลี่ยนวิธีคิด พฤติกรรม และความรู้ เกิดขึ้นได้ใน 3 ระดับ ดังนี้

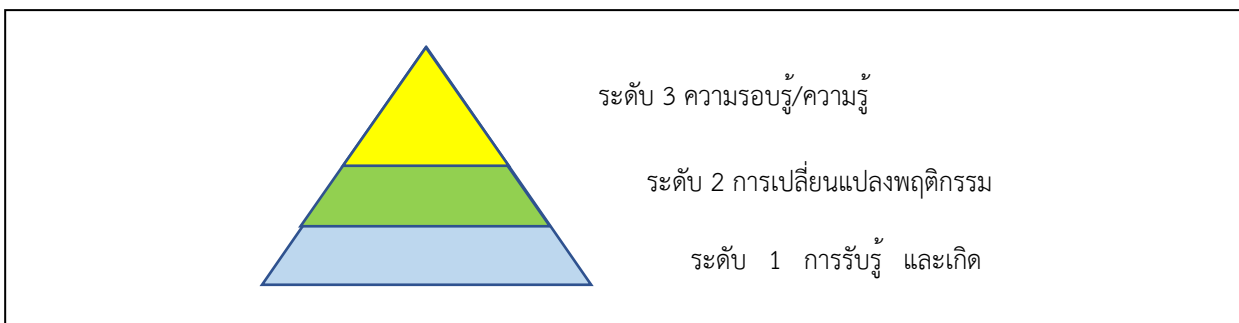
ระดับที่ 1 การรับรู้และความตระหนักต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นระดับการเปลี่ยนแปลงขั้นแรกสุด เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด ความตระหนัก การรับรู้คุณค่าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่สร้างขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณียังไม่พบการเปลี่ยนแปลงในระดับที่ 2 คือการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ส่วนหนึ่งเกิดจากการยังไม่เกิดความต้องการ ยังไม่เห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลง

ระดับที่ 2 การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ถือเป็นระดับที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรม เช่น ด้านพฤติกรรมสุขภาพ มีการปรับลดระดับการรับประทานอาหาร หวาน มัน เค็ม การออกกำลังกาย เป็นต้น

ระดับที่ 3 การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับของการเพิ่มพูนความรู้ บุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลงถึงระดับที่ 3 จะมีพฤติกรรมค้นหา สืบค้นความรู้เพิ่มเติม เช่น นำมาใช้แก้ปัญหาสุขภาพเฉพาะด้าน การสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อดูแลสุขภาพในทุกมิติ เป็นต้น

จากผลการวิเคราะห์สามารถสรุประดับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ได้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 สรุประดับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการนำผลงานวิจัยไปใช้

“มีตัวอย่างค่ะ เขาเป็นคนติดหวาน พอได้ดูคลิปก็แบบ เอ๊ะไม่เคยรู้มาก่อนเลยนะ พอเขาได้รู้เขาก็มีความตระหนักขึ้นนะ เขาจะลด จะไม่กินเยอะ เขาจะลดความหวานลง เมื่อตามเคสต่อเนื่อง แล้วสุดท้ายเขาก็เป็นเคสโมเดลที่จะทำให้คนที่ดูเชื่อถือได้ ก็เป็นสิ่งที่ที่นำนวัตกรรมมาใช้” (ผู้ให้ข้อมูล B8)

“วัยทำงานตอนปลาย ที่เขามีปัญหาเรื่องสุขภาพ พอได้คุยกับวิทยากรที่เป็นเฉพาะทางเนี่ยเขาก็จะหาความรู้ต่อว่าเขาน้ำหนักเท่านี้ละ แต่ถ้าจะลดเฉพาะส่วนหน้าท้องเนี่ยจะอย่างไร เขาจะไปสอบถามทางวิทยาศาสตร์การกีฬา ก็จะทำให้เขาเกิดความรอบรู้” (ผู้ให้ข้อมูล B4)

ประเด็นที่ 3 ข้อเสนอการพัฒนาผลงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสังคมให้เกิดความยั่งยืน

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอการพัฒนาผลงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสังคมให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย

3.1) การขับเคลื่อนงานวิจัยร่วมกับการสร้างนโยบายควบคู่ ผู้นำชุมชนที่มีนโยบายที่สนับสนุนการทำงานของ
ของกลุ่มผู้ใช้งานวิจัย หรือพื้นที่ที่มีผู้นำชุมชน หรือผู้บริหารที่เห็นความสำคัญ มักมีกลไกการขับเคลื่อนของทีมที่
เข้มแข็ง มีการสื่อสารที่ดี ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

“เรื่องปัจจัยความสำเร็จอย่างหนึ่ง ผมมองว่าผู้นำในชุมชนนี้แหละ เพราะ อบต.เขามีนโยบาย
สนับสนุนเรื่องนี้ ใส่ใจเรื่องส่งเสริมเรื่องสุขภาพ ทำให้เห็นว่ามันสำคัญที่ต้องส่งเสริม เขามีกิจกรรม
ดูแลสุขภาพ เวลาที่มีกิจกรรมจักรยาน ชมรมสุขภาพประจำเดือน นายก็จะสนับสนุนมากให้
ความสำคัญกับสุขภาพ อันนี้พยาบาลในชุมชนก็จะทำงานด้วยความเข้มแข็งมาก” (ผู้ให้ข้อมูล B7)

“พอดีอย่างที่บึงบา ที่ อบต.เขาจะมีเสียงตามสาย เขาก็ได้ข้อมูลจากเอกสารของเราที่ให้ความรู้ เสริม
ไปในเสียงตามสายของเขา อันนี้ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ คือ เสียงตามสายของชุมชน ของ อบต ” (ผู้ให้
ข้อมูล B2)

3.2) การบูรณาผลงานวิจัยและนวัตกรรมให้เข้ากับงานประจำของผู้ดูแลหรือให้เข้ากับชีวิตประจำวันของ
ผู้รับบริการ พร้อมทั้งขยายกลุ่มผู้รับบริการให้กว้างขึ้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการใช้งานในชุมชน มีความจำเป็นต้อง
พัฒนาเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนผลงานวิจัยในระดับกว้างขึ้น เพื่อให้เกิดการจัดทำโครงการที่สอดคล้องและ
สามารถนำนวัตกรรมที่เกิดขึ้นไปเชื่อมโยงกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างต่อเนื่อง หรือการขยายกลุ่มเป้าหมาย
โดยอาศัยการนำผลงานวิจัยไปใช้ร่วมกับการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานเพื่อยกระดับองค์กร เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยทำให้
เกิดความยั่งยืนและขยายขอบเขตการใช้งานผลงานวิจัยและนวัตกรรมออกไปได้

“เราต้องนำไปผนวกกับกิจกรรมของหน่วยงานที่เขาได้อยู่แล้ว แล้วเราก็ต้องขับเคลื่อนในเชิงนโยบาย
ไปด้วย” (ผู้ให้ข้อมูล A2)

“พื้คิดว่าถ้าเอานวัตกรรมที่อาจารย์ได้ทำมาขยายผลกับกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ อย่างพื้ออกไปประเมิน
กับกลุ่มสถานประกอบการคะ เป็น Healthy Workplace หรือว่าเป็น Clean and Clean
workplace ซึ่งตรงนี้สถานประกอบการปกติเขามีการตรวจสอบสุขภาพประจำปีอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ก็มียู่ว่า
กลุ่มป่วย เสี่ยง เท่าไหร่ ๆ แต่ด้วยความเป็นสถานประกอบการจะไม่ค่อยเวลามาให้คนมาประชุมเพื่อ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลง อันนี้ก็จะเป็ช่องทางหนึ่งที่จะเข้าสถานประกอบการ” (ผู้ให้ข้อมูล B1)

3.3) มีระบบการใช้งานที่ง่าย เข้าถึงได้ง่าย การทำผลงานวิจัยหรือนวัตกรรมให้เป็นเรื่องง่าย ง่ายต่อการ
เข้าถึง ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ง่ายต่อการใช้งาน จากผลการวิเคราะห์พบว่าอุปสรรคของการใช้งานของงานวิจัย
ส่วนใหญ่คือ การเข้าถึงได้ยาก ดังนั้น เทคนิคสำคัญของการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ได้อย่างยั่งยืน คือ สร้าง
กระบวนการสื่อสารที่ง่าย สร้างความผ่อนคลาย ไม่รู้สึกถึงการบีบบังคับ ใช้วิธีการให้รางวัลเป็นสิ่งจูงใจ หรือการสื่อสาร
ให้เห็นมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ทั้งในระดับบุคคลและระดับประเทศ โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าการนำผลงานวิจัย
และนวัตกรรมครั้งนี้ไปใช้อย่างยั่งยืน ควรแบ่งส่วนความรู้ออกเป็นข้อความย่อย ๆ และส่งข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
ปรับเปลี่ยนภาษาไปใช้เป็นภาษาที่ชุมชนเข้าใจได้ง่าย ทั้งนี้อาจสื่อสารโดยใช้สื่อกลางของชุมชน ดังเช่น เสียงตามสาย
แผ่นพับแจกใน รพ.สต. เป็นต้น รวมถึงมีเทคนิคจูงใจต่าง ๆ

“การที่เราจะใช้เทคโนโลยีกับกลุ่มเป้าหมายมันต้องสอดคล้องกับทักษะที่เขาอยู่นะคะ อย่างยกตัวอย่าง อสม. 1 ล้านกว่าคนเนี่ยมันมีคนที่สามารถใช้เรื่องของดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่อง อยู่ที่ประมาณหลัก 10,000 คน ๆ นะคะ เพราะฉะนั้นการที่เราเลือกใช้ก็ต้องให้เหมาะสมกับเขาค่ะ คือ 1) มีความง่าย 2) เรื่องของระบบที่สำเร็จรูป ที่ทำให้เกิดความง่ายต่อการเข้า ฟังคิดว่าการจัดทำระบบสำเร็จรูปก็ต้องเดินต่อ เคยใช้ Line App ใช้ไหมคะ เหมือนหมอฟร้อมนะคะ” (ผู้ให้ข้อมูล B5)

“บังคับคงไม่ยั่งยืนนะ แต่ถ้าเชิง Motivate ให้รางวัล ก็น่าจะ Motivate ในเชิงนโยบายก็น่าจะทำให้คนมีกำลังใจ แล้วอาจจะต้องใช้เปรียบเทียบเชิงเศรษฐศาสตร์ ให้เห็นว่าถ้าคุณลดการเป็นโรคในระยะที่คุณต้องเป็น แล้วขยายมูลค่าเพิ่มที่คุณจะได้เพิ่มจากการมีสุขภาพดีจะเป็นอย่างไร ซึ่งตรงนี้ผู้บริหารเขาก็ได้เห็นด้วย ก็จะทำให้คนได้หันมาดูแลสุขภาพ ก็จะเป็นเชิง Motivate มากกว่าค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูล A7)

“ยุคปัจจุบัน สื่อขนาดสั้น น่าสนใจ มันทำได้ เราก็ควรย่อองค์ความรู้จากงานวิจัยมาแล้วให้เป็นลักษณะนั้น แล้วโยนเข้าไปในชุมชน ในแหล่งที่เขาสามารถเข้าถึงได้ เช่น โยนเข้าไปในเว็บไซต์ โยนเข้าไปในเสียงตามสาย อาจจะเป็นแค่คำพูดสั้น ๆ ที่พูดแล้วคนเข้าใจได้ หรืออาจจะเป็นเสียงตามสายสั้น ๆ หรือหนังสือสั้น ๆ ประมาณ 4-5 แผ่นที่คนเปิดอ่านแล้วเอาไปใช้งานได้ ดังนั้นส่วนสำคัญคงเป็นการย่องานวิจัยให้เป็นสิ่งที่บริโภคได้ง่าย ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพ เสียง เอกสารก็ตามไปอยู่ในที่ที่เขาหยิบอ่าน บริโภคได้ง่าย ๆ นะครับ” (ผู้ให้ข้อมูล A2)

3.4) การสร้างเครือข่ายชุมชน การมี “เจ้าภาพ” หรือ “แกนนำ” เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมคงอยู่ในชุมชน ถูกใช้งานอย่างต่อเนื่องแม้หลังจบโครงการ โดยบทบาทหน้าที่ของแกนนำคือ การถ่ายทอดเนื้อหาผลงานวิจัยหรือแนะนำนวัตกรรมจากโครงการนี้เสมอ มีการติดตามและกระตุ้นการใช้งานอย่างต่อเนื่อง มีการปรับประยุกต์ให้เข้ากับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและภารกิจของหน่วยงานอยู่เสมอ หากขาดกลไกส่วนนี้จะทำให้กลุ่มที่เข้าร่วมลดน้อยลง ไม่มีความเคลื่อนไหวและอาจล่มสลายลงได้ในที่สุด

“ผมมองว่าเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญ เช่น โครงการก้าวทำใจ มีคนเป็นสิบ ๆ ล้านมาใช้แอปของเขา ที่เรารู้ก็คือเขาไม่ได้มีเงินให้แต่เขามีเครือข่าย อสม. อยู่ทั่วประเทศ แล้วเขาสามารถเข้าไปทำกับโรงเรียนได้ เนื่องจากเป็นนโยบายของรัฐมนตรี ผมมองว่าอันนี้สำคัญมากเลย หลัก ๆ ก็คือ Connection ที่คุยแล้วเขาเอาเรา” (ผู้ให้ข้อมูล B7)

อภิปรายผลการวิจัย

แนวปฏิบัติที่ดีในการปลูกปัญญาจากผลงานวิจัยและนวัตกรรมทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ สู่การใช้ประโยชน์เพื่อสังคม มี 3 ประเด็นคือ 1) แนวปฏิบัติที่ดีในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์เพื่อสังคม ประกอบด้วย 1.1) แรงผลักดันการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่ใช้ประโยชน์เพื่อสังคมที่เกิดจากการออกแบบงานวิจัยของตนเองและแหล่งทุนภายนอก 1.2) กลไกสำคัญในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์เพื่อสังคม คือ ทีมงาน และเครือข่ายในพื้นที่ 2) แนวปฏิบัติที่ดีในการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์หรือถ่ายทอดสู่สังคม ประกอบด้วย 2.1) กลไกการขับเคลื่อน ได้แก่ กลไกด้านเนื้อหา แกน

นำชุมชน/กลุ่มเป้าหมาย และการสื่อสาร 2.2) การนำผลงานไปใช้ในการเปลี่ยนวิธีคิดหรือพฤติกรรม และ 3) ข้อเสนอ
การพัฒนาผลงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสังคมให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย 3.1) การขับเคลื่อนงานวิจัยด้วยการสร้าง
นโยบายเชิงปฏิบัติ 3.2) การบูรณาผลงานวิจัยและนวัตกรรมให้เข้ากับงานประจำของผู้ดูแลหรือให้เข้ากับชีวิตประจำวันของ
ผู้รับบริการ พร้อมทั้งขยายกลุ่มผู้รับบริการให้กว้างขึ้น 3.3) มีระบบการใช้งานที่ง่าย เข้าถึงได้ง่าย และ 3.4) การสร้าง
เครือข่ายแกนนำในชุมชน จะเห็นได้ว่าทั้ง 3 ประเด็นข้อค้นพบสำคัญ คือ เครือข่ายในพื้นที่หรือแกนนำชุมชนหรือ
เครือข่ายแกนนำในชุมชน โดยการสร้างความไว้วางใจหรือความไว้วางใจ (Trust) เพื่อให้เกิดความร่วมมือ
ตลอดจนให้ชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายได้ตระหนักและเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งเครือข่ายชุมชนเป็นหนึ่งในวิธีที่สำคัญ
ในการสร้างองค์ความรู้และพัฒนาชุมชน เพราะเป็นการนำเสนอและแบ่งปันข้อมูล ความคิด และประสบการณ์
ระหว่างสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่มีคุณภาพและสามารถสนับสนุนการตัดสินใจที่ดีขึ้นในการแก้ไข
ปัญหาหรือพัฒนาในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น การใช้เครือข่ายชุมชนยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านต่าง ๆ
ด้วยการสร้างความร่วมมือ ความสัมพันธ์ที่ดี และการแบ่งปันทรัพยากรที่มีประโยชน์สำหรับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
การอาศัยเครือข่ายชุมชนในงานวิจัยและนวัตกรรมทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ช่วยให้เกิดการแก้ไข
ปัญหาและการพัฒนาในระดับชุมชนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านต่าง
ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ อาจกล่าวได้ว่า การวิจัยและนวัตกรรมทางด้านสังคมศาสตร์ การปฏิบัติการเครือข่ายชุมชน
เป็นเครื่องมือสำคัญ เพราะสามารถช่วยสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างบุคคล
ในชุมชน นอกจากนี้ยังส่งเสริมความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งในชุมชน และสร้างความเข้าใจในเรื่องที่
ศึกษาอย่างลึกซึ้งขึ้น สามารถเข้าถึงข้อมูลและความเชี่ยวชาญจากที่มาจากต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และสร้างการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ ทั้งนี้ยังช่วยสร้างนวัตกรรมทางสังคมรูปแบบใหม่ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างเป็น
ระบบซึ่งมีผลทำให้ชุมชนเจริญรุ่งเรืองและพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ Hongchayankun and
Thiengchanya (2017) ที่กล่าวว่า การสร้างเครือข่าย เป็นการก่อให้เกิดกลุ่มองค์กรหรือกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์
ในการแลกเปลี่ยนหรือการจัดกิจกรรม ซึ่งต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยมีกระบวนการสำคัญคือ การแสวงหา
แกนนำที่ดีของกลุ่มที่จะเป็นเครือข่าย การจัดตั้งเครือข่าย ประกอบด้วย 1) สร้างพันธสัญญาสู่ เป้าหมายร่วมกัน 2)
การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ 3) พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ ความร่วมมือเพื่อตอบสนอง
ความต้องการหรือแก้ปัญหา นอกจากนี้การบริหารเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนมีเงื่อนไขสำคัญ คือ เน้นการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน และการสร้างความไว้วางใจ ซึ่งแนวทางสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ มีดังนี้ 1) รับรู้ถึงความเท่าเทียม
กันในด้านและความรับผิดชอบ มีความเท่าเทียมในการเข้าถึง การแบ่งปัน ข้อมูลและความรู้ 2) รับรู้ถึงความมีคุณค่า
ของตนเองแม้จะมีความแตกต่างกันในความร่วมมือนั้น ยินดีที่จะรับ คำแนะนำเมื่อผิดพลาดเพื่อให้ไปสู่เป้าหมาย
ร่วมกัน ไม่ทอดทิ้งและพร้อมที่จะไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และให้คำกับการพึ่งพากันและกัน

จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมการปลูกปัญญาในสาขาพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นประโยชน์อย่างมากใน
การขยายผลการใช้ประโยชน์สำหรับสังคมในระยะยาวและเป็นประโยชน์สำหรับประชาชนในทุกระดับ รวมไปถึงในมิติ
ชุมชน มิติสังคมและมิติประเทศ อันจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมการปลูกปัญญาทางพฤติกรรมศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ ตั้งแต่รากฐานได้อย่างยั่งยืน งานวิจัยและนวัตกรรมทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความสำคัญอย่างมากในการเสริมสร้างความเข้าใจในสังคมและช่วยแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น รวมถึงช่วยพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชน นอกจากนี้การวิจัยและการสร้างนวัตกรรมในสาขาพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ ยังมีผลกระทบที่สำคัญต่อการพัฒนาทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยมีการนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการ การทำนุบำรุงรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อม การสร้างนโยบายสาธารณะ และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน นวัตกรรมทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ สร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการศึกษา สุขภาพ นโยบายสาธารณะ การเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูล การสร้างโอกาสให้กับชุมชนในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าการนำความรู้และนวัตกรรมทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นการเสริมสร้างพลังให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาที่ยั่งยืนได้มากขึ้น นอกจากนี้การถอดบทเรียนจากผลงานวิจัยและนวัตกรรมระดับชุมชนในด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์สามารถสร้างการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างหลากหลาย อาทิ การสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างนโยบายที่มีการมีส่วนร่วมจากประชาชน การสร้างสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ดี การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้ การพัฒนาสังคมและชุมชน ช่วยให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความยั่งยืนในระยะยาว ให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืนและสมดุลให้แก่ชุมชน โดยสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่ เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย ตลอดจนเป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ ส่วนการถอดบทเรียนการปลูกปัญญาทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์จากผลงานวิจัยและนวัตกรรมระดับวิชาการมีความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ การสร้างแนวทางการปฏิบัติ หรือแผนการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสม โดยสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และยั่งยืน ตลอดจนเป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และการถอดบทเรียนการปลูกปัญญาทางด้านสังคมศาสตร์จากผลงานวิจัยและนวัตกรรมในระดับนโยบาย ในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม โดยการใช้ข้อมูลและความรู้จากการวิจัยเพื่อช่วยในการตัดสินใจที่เป็นมาตรฐานและมีความเชื่อถือได้ อาทิเช่น การศึกษาเชิงพื้นที่ที่ช่วยให้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นและวิเคราะห์วิธีการแก้ไขที่เหมาะสม การสร้างนโยบายที่มีการร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายสำคัญ เช่น การสร้างพันธมิตรระดับชุมชนหรือการทำงานร่วมกับภาคธุรกิจเพื่อให้เกิดนโยบายที่มีผลกระทบต่อชุมชนที่ยั่งยืน เป็นต้น การสร้างนโยบายที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในอาชีพของปัจจุบันและอนาคต โดยสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และ มีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน เป้าหมายที่ 9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

ตลอดจนเป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ สอดคล้องกับ Ruchuwarak (2021) ที่กล่าวว่า การถอดบทเรียนวิจัยมีความสำคัญในการสร้างสรรค์นโยบาย และวางแผนการดำเนินงานที่มีผลต่อการพัฒนาสังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง การถอดบทเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งที่ใช้ในการถอดความรู้สำคัญซึ่งส่วนใหญ่นำไปใช้ใน งานวิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากข้อมูลผลงานวิจัยในลักษณะรายงานวิจัยมักไม่สามารถสกัดความรู้สำคัญ ออกมาได้ทั้งหมด ในการถอดบทเรียนการวิจัยเป็นกระบวนการสำคัญที่ใช้เพื่อสรุปหรือสร้างความรู้จากผลการวิจัยที่เคยทำไว้แล้ว เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน การถอดบทเรียน การวิจัยช่วยสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา และนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Arunotai et al. (2021) ที่กล่าวว่า สังคมศาสตร์มีความรู้ประเภทที่เป็นความรู้นโยบายและความรู้สาธารณะอยู่ด้วย หมายความว่าหากมีการบริหารจัดการที่ดีแล้ว ความรู้สังคมศาสตร์ย่อมสามารถสร้างประโยชน์สู่สังคมได้อย่างเต็มที่ จำแนกตามความสะดวกต่อความเข้าใจและประกอบกับการลดความเหลื่อมล้ำและการจัดความยากจน การส่งเสริมสุขภาวะ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร การปฏิรูปการศึกษาและเสริมสร้างการพัฒนามนุษย์ การสร้างสังคมเปิดและประชาธิปไตย การสร้างความสามารถในการกำกับกับการพลิกผันทางเทคโนโลยีและรับมือความเสี่ยงอุบัติใหม่ การเปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืน กล่าวคือ การถอดบทเรียนการวิจัยทางสังคมศาสตร์เป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อนำความรู้ที่ได้จากงานวิจัยมาประยุกต์ใช้ในสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การถอดบทเรียนช่วยสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในการวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาที่เราเผชิญในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการถอดบทเรียนการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สามารถรู้เรื่องราวที่อยู่ในพื้นที่สังคม และสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่มีอยู่ในสังคมได้ เช่น การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาทางสังคม และการเสริมสร้างความรู้ให้กับสังคมให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพที่สุด เป็นต้น

ในประเด็นมิติการจัดทำข้อเสนอแนะทางปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการปลูกปัญญาสาขาสังคมศาสตร์สู่การขยายผลการใช้ประโยชน์เพื่อสังคม เน้นไปที่การสร้างนโยบายและกลยุทธ์ที่สามารถส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากความรู้ในสังคมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นไปที่ด้านการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาสังคม นำความรู้และการวิจัยในสังคมศาสตร์มาใช้ในการกำหนดนโยบายที่เหมาะสม โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างสังคมที่มีความยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อทุกคนในสังคม สอดคล้องกับงานของ Wun-Gaeo (2020) ที่มีข้อเสนอแนะต่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่จะสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านและมีพื้นฐานของวิชาที่แข็งแกร่งนั้น ต้องการการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบที่มีความหมายร่วม และมี “ข้อต่อ” (Intermediary) ต่าง ๆ ที่เชื่อมส่วนย่อยอย่างครบถ้วน ทั้งนี้ ข้อต่อจะเป็นตัวเสริมบทบาทเชิงสถาบันของระบบให้บริบูรณ์ขึ้น รวมถึงความเข้าถึงและการใช้งานที่ง่าย ข้อมูลและความรู้ที่เชื่อถือได้ การปรับปรุงและอัปเดตอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการเรียนรู้และการคิดเชิงวิพากษ์ การสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม การสร้างความร่วมมือและสร้างสรรค์ การให้ความสำคัญกับความยั่งยืน การสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น การสร้างนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนการสร้างสังคมที่มีความยั่งยืน การส่งเสริมความรู้และปฏิบัติการใช้ประโยชน์จากความรู้ในสังคม และการสนับสนุนนโยบายที่สามารถสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนในสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ Sa-nguanjeen and Jadesadalug (2023) ที่

พบว่า การสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมของพนักงานนั้นได้รับอิทธิพลทั้งทางตรงจากอิทธิพลของการรับรู้วัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์ และทางอ้อมผ่านการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมและการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดผลงานเชิงนวัตกรรมของพนักงาน ซึ่งการรับรู้วัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์ประกอบไปด้วย การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้แบบฝังลึก (Tacit knowledge exchange) การสร้างพฤติกรรมเครือข่าย (Networking behaviors) ความพร้อมด้านทรัพยากร (Resource availability) รางวัลตอบแทนภายใน (Intrinsic reward for creativity) เช่นเดียวกับ Sirisanthiti and Lalaeng (2022) ที่พบว่า พฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์เป็นผลมาจากการรับรู้การสนับสนุนขององค์กร และแรงจูงใจในการทำงาน และส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน

นอกจากนี้ในมิติของกระบวนการวิจัยทางสังคมศาสตร์ มีลักษณะเป็นระบบแบบเปิดที่ต้องการความร่วมมือและสัมพันธ์กับสังคม เพื่อทำความเข้าใจในพฤติกรรม สังคม และการทำงานของมนุษย์ และสอดคล้องกับศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre, 2024) ที่กล่าวว่าการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่มีคุณค่าจึงเป็นการวิจัยที่สร้างและส่งมอบองค์ความรู้ที่สามารถสะท้อนปัญหา อธิบายปรากฏการณ์ ชี้นำทิศทาง และวางเป้าหมายการพัฒนาของประเทศให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการให้กับผู้คนและบริบทของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างหลากหลายได้ เครือข่ายนักสังคมศาสตร์จะเป็นส่วนสำคัญที่ร่วมผลักดันให้เกิดการปรับปรุงระบบสนับสนุนการวิจัยสังคมศาสตร์และระบบวิจัยของประเทศ เพื่อพัฒนาระบบสนับสนุนการวิจัยสังคมศาสตร์ในภูมิทัศน์ใหม่ของสังคมไทย และเพื่อขับเคลื่อนการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ในภูมิทัศน์ใหม่ของสังคมไทย ตลอดจนงานวิจัยที่ได้ศึกษาอย่างเป็นระบบ และผ่านการค้นคว้ามาอย่างกว้างขวาง จะช่วยให้เกิดการคิดและวิเคราะห์ว่าวิชาทางด้านสังคมศาสตร์จะช่วยสร้างสังคมที่มีคุณค่า ที่ไม่ใช่เพียงแค่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว เพราะวิชาความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์ที่หลากหลาย ล้วนมีส่วนช่วยสร้างสังคมที่มีคุณภาพ มีความเจริญรุ่งเรือง ช่วยให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข และอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้วิชาด้านสังคมศาสตร์ยังก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้การมองหาคำตอบจากความรู้ด้านสังคมศาสตร์ไม่ถูกจำกัดด้วยวิธีการประเมินแบบวิทยาศาสตร์ที่มุ่งวัดแค่เพียงตัวเลขอย่างเดียว แต่จะเป็นการวัดในด้านของการสร้างความเข้าใจ เรียนรู้ความแตกต่างที่หลากหลายเพื่อลดอคติ และช่วยให้คนมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อความแตกต่างในสังคม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ C. Wright Mills ที่เสนอให้มีจินตนาการทางสังคมวิทยา (Sociological imagination) ที่ให้ความสำคัญกับบุคคลที่ดำรงอยู่ในสังคม มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยความคิดส่งอิทธิพลต่อการศึกษาทางสังคมศาสตร์ด้วยการเรียกร้องให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility) ที่มีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งที่เรียกว่าจินตนาการทางสังคมวิทยา ความรับผิดชอบต่อสังคมมีทั้งในระดับปัจเจกบุคคลจนถึงระดับสังคม (Hironimus-Wendt & Wallace, 2009)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์เพื่อสังคม การนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์หรือถ่ายทอดสู่สังคม และการพัฒนาผลงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสังคมให้เกิดความยั่งยืน มีดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การสร้างนโยบายการมีส่วนร่วมและการสร้างนโยบายสาธารณะ เป็นการใช้เครือข่ายชุมชนในการรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากชุมชน เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน โดยการนำข้อเสนอแนะจากชุมชนเข้ามาในกระบวนการวางแผนและการดำเนินการ มีการบูรณาผลงานวิจัยและนวัตกรรมให้เข้ากับงานประจำของผู้ดูแลหรือให้เข้ากับชีวิตประจำวันของผู้รับบริการ รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจเชิงนโยบายสาธารณะ เช่น การแก้ไขปัญหาสังคม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นไปอย่างยั่งยืน การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยการสร้างโอกาสใหม่ในการพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรมในชุมชนผ่าน การรวมกลุ่มสัมมาชีพชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การปฏิรูปเชิงพื้นที่ซึ่งต้องอาศัยพลังสังคมของภาคีเครือข่าย โดยให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้ามา มีบทบาทในการมีส่วนร่วมและเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐและภาคส่วนอื่น มีการบูรณาการการทำงานโดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างเป็นระบบเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานให้เกิดประสิทธิภาพ โดยใช้หลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมพัฒนา ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับประโยชน์ ขับเคลื่อนด้วยการปฏิรูปเชิงระบบและกลไกส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม การสร้างเครือข่ายกลไกในชุมชน รวมถึงการจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ด้านสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการบูรณาการกันระหว่างข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน ด้วยการสนับสนุนปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมการสร้างโอกาสที่ทั่วถึงและเป็นธรรมอย่างแท้จริงเพื่อนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งอันจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนต่อไป
2. การใช้เครื่องมือและวิธีการทางสังคมศาสตร์ร่วมสมัย เพื่อให้งานวิจัยและนวัตกรรมมีความเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เช่น การปฏิบัติการเครือข่ายชุมชนในงานวิจัยและนวัตกรรมทางด้านสังคมศาสตร์ การปฏิบัติการเครือข่ายชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญ เพราะสามารถช่วยสร้างพื้นที่การเรียนรู้หรือพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างบุคคลในชุมชน เช่น การใช้เทคโนโลยีในการสอนและการเรียนรู้ออนไลน์ การสร้างกลุ่มเรียนออนไลน์ที่เป็นกลุ่มชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาชุมชน ด้วยการให้เครือข่ายชุมชนในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ดีขึ้น เช่น การสร้างพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมสังคมและการพัฒนาทักษะชีวิตในชุมชน การสร้างสวนสาธารณะหรือพื้นที่สีเขียวสำหรับชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างนโยบายสาธารณะ ด้วยการให้เครือข่ายชุมชนในการรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากชุมชน เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน รวมถึงการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้วยการให้เครือข่ายชุมชนในการสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างธุรกิจที่มีผลต่อสังคม เช่น การสร้างวิสาหกิจชุมชนที่สนับสนุนการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน เป็นต้น เครือข่ายชุมชนเป็นการช่วยส่งเสริมความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแรงในชุมชน และสร้างความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษาอย่างลึกซึ้งขึ้น ผ่านการใช้เครือข่ายชุมชนเพื่อวิจัยและนวัตกรรมทางด้านสังคมศาสตร์ สามารถเข้าถึงข้อมูลและความเชี่ยวชาญจากที่มาจากต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ยังช่วยสร้างนวัตกรรมทางสังคมรูปแบบใหม่ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างเป็นระบบ พัฒนาในระดับชุมชนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นส่งผลทำให้ชุมชนเจริญรุ่งเรืองและพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น และเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การสื่อสารงานวิจัยที่มีเผยแพร่ให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีระบบการสร้างการเรียนรู้และแบ่งปันความรู้กับสังคม โดยการเผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่ายและเข้าใจง่าย เช่น การสร้างแอปพลิเคชัน หรือเว็บไซต์ที่เผยแพร่ข้อมูลและผลงานวิจัย เป็นต้น ตลอดจนสร้างช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลที่สะดวกต่อทุกส่วนราชการและประชาชนทุกกลุ่ม ส่งเสริมให้เกิดการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรม มาขยายผลเพื่อการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทในเชิงพื้นที่และสนองต่อความต้องการของประชาชนในได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในประเด็น การพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing System) หรือการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) หรือการพัฒนา ระบบการจัดการความรู้ (Knowledge management system) ในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์เพื่อสังคมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ควรศึกษาในประเด็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (Community-based participatory research) ด้วยการปฏิรูปเชิงพื้นที่ในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนในการแก้ไขปัญหาชุมชนหรือสังคม หรือการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมของเครือข่ายชุมชนในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้หรือพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างบุคคลในชุมชนหรือการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- Arunotai, N., Lertsatienchai, P., Sridan, P., Surapolchai, P., Jongsukklai, K., Mikhun, P., & Plainlaor, T. (2021). *Policy recommendations for upgrading the knowledge management system and improving Thailand's social science knowledge structure*. Chulalongkorn University Press.
- Behavioral Science Research Institute. (2021). *4-year BSRI strategic plan (2021-2025)*. Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University.
- https://drive.google.com/file/d/1l7qzX32wyz8vx-6yQ7h8_71v9w2kwV77/view [in Thai]
- Behavioral Science Research Institute. (2023). *BSRI Action Plan 2023*. Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University. https://drive.google.com/file/d/1-CeNVw1BpP5sRsLy-5V_GOfGJuf4cU3r/view [in Thai]
- Chelong, A., & Jeawkok, J. (2020). The lesson learned for lifelong learning in humans. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University*, 14(2), 241–250. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JournalGradVRU/article/view/185589> [in Thai]
- Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University. (2023). *Vision*. <https://soc.swu.ac.th/about/about-us>. [in Thai]
- Hironimus-Wendt, R. J., & Wallace, L. E. (2009). the sociological imagination and social responsibility. *Teaching Sociology*, 37(1), 76–88. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0092055X0903700107>

- Hongchayankun, K., & Thiengchanya, P. (2017). *The creation and management of networks*. Prince of Songkla University. [in Thai]
- Independent Committee for Education Reform, Office of the Education Council. (2021). *National reform plan: Education*. Office of the Education Council. <https://lamphuncity.go.th/wp-content/uploads/2020/05/แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา.pdf>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Naiyapat, O. (2008). *Quantitative and qualitative research methodologies in behavioral and social sciences* (3rd ed.). Three Lada.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). *The 13th national economic and social development plan (B.E. 2566–2570)*. Office of the National Economic and Social Development Council Office of the Prime Minister. https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20230615134223.pdf
- Ongcharoen, P. (2017). *The lesson learned in government project management (Trial version)*. Together Edutainment. [in Thai]
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). Sage Publication.
- Pinichphuwadon, K., Neamhom, K., & Rajapongsa, P. (2016). *Quick research on the urgent issue of ASEAN community: Sustainable development*. The International Institute for Trade and Development. [in Thai]
- Podhisita, C. (2021). *The art and science of qualitative research* (9th ed.). Amarin Printing.
- Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre. (2024). *Thai social science landscape* [Video]. SACChannel. <https://channel.sac.or.th/th/vdo/detail/NElXLzZqait0YVFYdU5DRDIwM2VZZz09> [in Thai]
- Rhodes, L., & Dawson, R. (2013). Lessons learned from lessons learned. *Knowledge and process management*, 20(3), 154–160. <https://doi.org/10.1002/kpm.1415>
- Royal Thai Government Gazette. (2021). *Thailand research and innovation utilization promotion act*. <https://d.tsri.or.th/zv4naEYne5> [in Thai]
- Ruchuwararak, P. (2021). *The lesson learn and knowledge synthesis*. Research for Social Development Institute. <https://rsdi.kku.ac.th/?p=354sourcebook> [in Thai]
- Sa-nguanjeen, P., & Jadesadalug, V. (2023). Influence of constructive organizational culture on the innovative work performance of salespersons: The role of behavior control and social support. *Journal of Business Administration and Accountancy*, 7(11), 68–87. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/kkbsjournal/article/view/263096>

- Sirisanthiti, P., & Lalaeng, C. (2022). The causal and effect of creative work behavior. *Thai Interdisciplinary and Sustainability Review*, 11(1), 1–11.
<https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3983193> [in Thai]
- Srinakharinwirot University. (2021). *20-year SWU strategic plan framework*. Srinakharinwirot University.
<https://www.swu.ac.th/information/plan/strategy20.pdf> [in Thai]
- Srinakharinwirot University. (2023). *SWU Action Plan 2023*. Srinakharinwirot University.
http://planning.op.swu.ac.th/Portals/28/File/analysis/Action_plan/SWU_Action_plan_2023.pdf
[in Thai]
- Subcommittee on Research and Innovation Policy and Strategy, National Research and Innovation Policy Council. (2017). *20-year research and innovation strategic plan (2017-2036)*. Cocoon & Co. https://www.dga.or.th/wp-content/uploads/2018/08/file_32600e26a233b3fc9c88e48300c10334.pdf [in Thai]
- Suwapong, N. (2022). The lesson learned to reinforce learning process. *Journal of Graduate Saket Review*, 7(1), 47-59. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/saketreview/article/view/255286/> [in Thai]
- Wun-Gaeo, S. (2020). Agenda for world development and Thailand's future - Is the reform trend fading or walking in a Maze? *Journal of Social Sciences and Humanities*, 44(1), 1-18.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socku/article/view/181175/128508> [in Thai]